Biznes spolecznie odpowiedzialny w Polsce
Raport z badan

Gdansk, grudzien 2003

This publication and the research that enabled it were co-financed by a grant from the Partners for Financial Stability (PFS) Program, a cooperative program of East-West Management Institute, Inc. and USAID. The opinions expressed herein are those of the authors and do not necessarily reflect the views of the PFS Program.

1.1. Biznes spolecznie odpowiedzialny (CSR) w krajowym sektorze przedsiebiorstw gieldowych (*Marta Penczar*)

W ostatnich latach rosnie w polskiej gospodarce znaczenie koncepcji wzrostu zrównowazonego *(sustainable development)*. Rozwój zrównowazony to taki rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez pozbawiania mozliwosci przyszlych pokolen do zaspokojenia ich potrzeb[1].

Przedsiebiorstwa staja wiec w obliczu koniecznosci wdrazania idei biznesu spolecznie odpowiedzialnego *(corporate social responsibility)*, która jest odpowiednikiem koncepcji wzrostu zrównowazonego na poziomie mikroekonomicznym.

Podstawowa zasada wzrostu zrównowazonego i biznesu spolecznie odpowiedzialnego jest polaczenie w strategii biznesowej potrzeb - istotnych zarówno z punktu widzenia instytucji, jaki i grup podmiotów funkcjonujacych w jej otoczeniu (pracownicy, akcjonariusze, kredytobiorcy, spolecznosc lokalna). Uwaza sie, ze **celem dzialalnosci wspólczesnej organizacji powinna byc zatem maksymalizacja wartosci przedsiebiorstwa dla akcjonariuszy (*shareholders value*), przy zachowaniu równowagi w zaspokajaniu oczekiwan pozostalych interesariuszy (*stakeholders value*) - poprzez zintegrowanie dzialan o charakterze ekonomicznym, spolecznym i proekologicznym.**

Istnieje wiele czynników, które wywoluja zainteresowanie spoleczna odpowiedzialnoscia biznesu[2]:

- nowe problemy i oczekiwania mieszkanców, klientów, wladz publicznych i inwestorów w kontekscie globalizacji i zmian przemyslowych na duza skale;
- kryteria spoleczne coraz bardziej wplywaja na decyzje inwestycyjne jednostek i instytucji wystepujacych zarówno w roli konsumentów, jak i inwestorów;
- coraz wieksza troska o szkody wyrzadzone srodowisku naturalnemu przez dzialalnosc gospodarcza;
- przejrzystosc dzialalnosci gospodarczej, do czego przyczyniaja sie media i technologie informatyczne.

[1] Zob. „Raport Komisji Brundtland".
[2] Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, Green Paper, COM(2001) 366 final, Brussels, 18.07.2001

Z badan przeprowadzonych przez Ashbridge Business School[3] wynika, iz przedsiebiorstwa, które podjely dzialania zwiazane z wdrozeniem koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego, moga liczyc na:

1. poprawe wizerunku i reputacji firmy;
2. poprawe jakosci zarzadzania ryzykiem
   - poziom jakosci zarzadzania ryzykiem srodowiskowym i spolecznym wplywac moze na zyskownosc przedsiebiorstwa i decydowac o jego istnieniu;
   - ryzyka zwiazane z koncepcja biznesu spolecznie odpowiedzialnego stanowia szczególne wyzwanie dla kadry kierowniczej, gdyz zarzadzanie nimi wymaga szerokiego dialogu z zewnetrznymi interesariuszami – konsumentami, dostawcami, a jednoczesnie ryzyka te sa trudne do zmierzenia, skwantyfikowania (ryzyko utraty reputacji, lojalnosc konsumentów);
3. poprawe relacji z pracownikami;
4. poprawe relacji z pozostalymi interesariuszami;
5. poprawe relacji z lokalna spolecznoscia;
6. poprawe wyników finansowych (jako wynik wszystkich powyzszych czynników).

Tabela 1.1.1

Przyklady wspólpracy poszczególnych grup interesariuszy ze spolecznie odpowiedzialnym przedsiebiorstwem

Grupy interesariuszy	Zakres wspólpracy interesariuszy ze spolecznie odpowiedzialnym przedsiebiorstwem
1) Akcjonariusze i wlasciciele	• Formulowanie misji przedsiebiorstwa zwierajacej takze cele niefinansowe • Raporty o praktykach spolecznej odpowiedzialnosci przedsiebiorstwa
2) Pracownicy	• Partycypacja pracowników we wspólzarzadzaniu przedsiebiorstwem • Zapewnienie pracownikom bezpieczenstwa pracy • Poprawa komunikacji pracownicy – zarzad • Pomoc pracownikom w pogodzeniu pracy, zycia rodzinnego i wlasnego rozwoju intelektualnego
3) Klienci, konsumenci	• Monitorowanie jakosci, bezpieczenstwa i aspektów ochrony srodowiska w produktach i uslugach wytwarzanych przez przedsiebiorstwo • Niezwloczna odpowiedz na uwagi i sugestie klientów
4) Srodowisko naturalne	• Zgoda na minimalizowanie negatywnego wplywu przedsiebiorstwa na srodowisko

[3] Corporate Social Responsibility & Socially Responsible Investing, A European Framework, Chaired by Sir Brian Inwin, Federal Trust for Education and Research, London, 2002

	• Analiza calego cyklu zycia produktu
5) Lokalna spolecznosc	• Zaangazowanie w akcje charytatywne i poznawanie potrzeb spolecznosci • Partnerstwo z organizacjami spolecznymi, które wspomagaja sukces ekonomiczny przedsiebiorstwa • Wrazliwosc na lokalne zwyczaje i kulture
6) Dostawcy	• Nie podejmowanie wspólpracy z przedsiebiorstwami, które wykorzystuja nielegalne praktyki (np. praca dzieci) • Sprawdzanie praktyk „spolecznej odpowiedzialnosci" w calym lancuchu dostaw. • Niezwloczna odpowiedz na uwagi i sugestie dostawców.

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie Observatory of European SMEs 2002/No 4, European SMEs and social environmental responsibility, European Commission, p.14 i Cana Business for Social Responsibility

W kontekscie przystapienia Polski do struktur Unii Europejskiej w maju 2004 r., krajowe spólki gieldowe powinny liczyc sie z mozliwoscia, iz znajda sie pod baczna obserwacja róznych srodowisk unijnych, analizujacych kondycje rodzimych spólek, miedzy innymi pod katem deklaracji przyjecia zasad biznesu spolecznie odpowiedzialnego, jak równiez jakosci informacji umieszczanych na stronach internetowych i w raportach rocznych - glównego zródla wiedzy o przedsiebiorstwie dla potencjalnych inwestorów, partnerów handlowych, spolecznosci lokalnych.

W bliskiej perspektywie nalezy takze oczekiwac, iz w wyniku globalizacji rynków finansowych, krajowe spólki gieldowe spotykac sie beda z bardziej swiadomymi - pod katem spolecznej odpowiedzialnosci biznesu – inwestorami i konsumentami, inwestujacymi i wspólpracujacymi w wiekszym stopniu z proekologicznymi i prospolecznymi przedsiebiorstwami.

Analiza swiadomosci i poziomu wdrozenia koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego w sektorze krajowych przedsiebiorstw przeprowadzona zostala **we wszystkich spólkach akcyjnych notowanych na Gieldzie Papierów Wartosciowych w Warszawie**[4], z wylaczeniem banków gieldowych (ujetych w analizie sektora bankowego) i spólek NFI. **Wyniki badan opieraja sie na informacjach przekazywanych i podawanych na stronach internetowych i w raportach rocznych** analizowanych spólek i dotyczyly nastepujacych aspektów:

- raportowania w zakresie przyjetych przez przedsiebiorstwo zasad corporate governance, w tym odnosnie przeprowadzania audytu;
- raportowania w zakresie polityki przedsiebiorstwa w aspekcie ochrony srodowiska;
- raportowania w zakresie polityki prospolecznej.

[4] Analiza zostala przeprowadzona w okresie sierpien – pazdziernik 2003 roku

Analiza przeprowadzona byla pod katem **mozliwosci dostepu do informacji przez inwestorów, spolecznosc lokalna, potencjalnych partnerów biznesowych** w zakresie sytuacji finansowej spólek, realizowanej strategii dzialania.

Raportowanie w zakresie przestrzegania zasad corporate governance zostalo sformalizowane poprzez wprowadzenie uchwala Rady Gieldy w dniu 16 pazdziernika 2002 roku (58/952/2002) Dobrych praktyk w spólkach publicznych w 2002 roku. Zgodnie z powyzszym dokumentem spólki zostaly zobowiazane do opublikowania i przekazania do dnia 1 lipca 2003 roku pierwszego oswiadczenia w zakresie woli przestrzegania przez przedsiebiorstwo wprowadzonych zasad.

Z przeprowadzonych przez IBnGR badan wynika, **iz ponad 90 proc. firm** przekazalo do publicznej wiadomosci raporty dotyczace **wlaczenia (przyjecia) zasad ladu korporacyjnego do strategii biznesowych swoich firm**.

Nalezy przy tym jednak podkreslic, iz **jakosc i dostepnosc informacji - dla potencjalnych inwestorów i spoleczenstwa – podawanych na stronach internetowych i w raportach rocznych przedsiebiorstw jest relatywnie niska.** Wsród badanych spólek gieldowych, jedynie 40 proc. ujawnia i upublicznia szczególowe informacje na temat struktury nadzoru korporacyjnego, przy czym najczesciej - na stronach internetowych – przedsiebiorstwa podaja informacje dotyczace skladu i struktury zarzadu (74,4 proc.) oraz skladu i struktury rady nadzorczej (62,2 proc.).

Rysunek 1.1.1

Czy krajowe przedsiebiorstwa podaja do publicznej wiadomosci szczególowe informacje dotyczace struktury organów nadzorujacych?

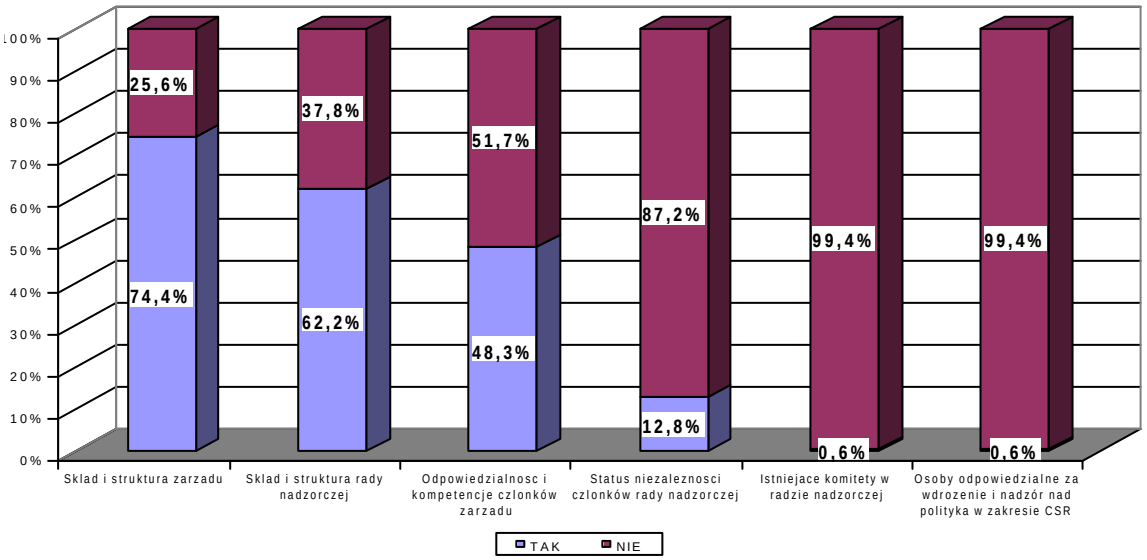

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Z badan IBnGR w zakresie informowania przez spólki o strukturze i zakresie odpowiedzialnosci glównych organów sprawujacych nadzór korporacyjny wynika ponadto, iz:

- **krajowe spólki gieldowe nie wyznaczyly jeszcze osób odpowiedzialnych za wdrozenie i nadzór nad polityka w zakresie biznesu spolecznie odpowiedzialnego** (jedynie 0,6 proc.);
- przedsiebiorstwa z reguly nie ujawniaja informacji w zakresie istniejacych komitetów w radzie nadzorczej.

Z punktu widzenia potencjalnych inwestorów, partnerów biznesowych chcacych nawiazac wspólprace z danym przedsiebiorstwem, istotna jest wiarygodnosc i znajomosc zewnetrznych audytorów badajacych sprawozdania finansowe spólki.

Z badan IBnGR wynika, iz **88 proc. krajowych spólek gieldowych podaje na stronach internetowych informacje dotyczace polityki audytu**. Z reguly przedsiebiorstwa ujawniaja procedury powolywania zewnetrznego audytora, zasady rotacji (zmian) zewnetrznych audytorów oraz podkreslaja niezaleznosc zewnetrznych audytorów badajacych spólke. Nie mniej jednak, **w Polsce nie praktykuje sie jeszcze raportowania przez przedsiebiorstwa sprawozdan w zakresie wysokosci poniesionych kosztów audytu i kosztów innych uslug swiadczonych przez audytora**.

Z analiz IBnGR wynika ponadto, iz zdecydowana wiekszosc badanych przedsiebiorstw gieldowych – 86,7 proc. – w przeslanych oswiadczeniach zobowiazala sie do respektowania - wyszczególnionych takze w Dobrych praktykach - praw akcjonariuszy, takich jak:

- prawo do wyrazania opinii i zglaszania wniosków do zarzadu spólki;
- prawo do wgladu do protokolów i raportów z poprzednich spotkan (najczesciej udostepniane akcjonariuszom w siedzibie spólki);
- podawanie do publicznej wiadomosci informacji w zakresie przyszlych Walnych Zgromadzen Akcjonariuszy oraz porzadku ich obrad.

Rysunek 1.1.2

Czy krajowe przedsiebiorstwa podaja do publicznej wiadomosci informacje na temat audytu, praw akcjonariuszy, wdrozonych zasad Code of Business Conduct / Code of Ethics?

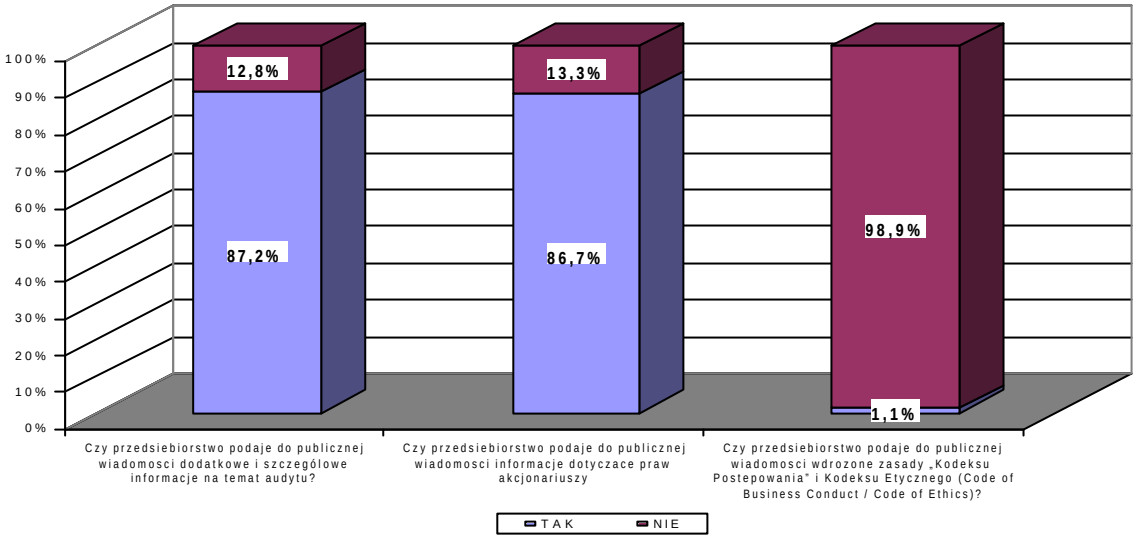

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Oceniajac poziom swiadomosci i wdrozenia koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego w krajowych spólkach gieldowych warto jednak podkreslic, **iz nieznaczny jeszcze odsetek przedsiebiorstw opracowal i przyjal** Kodeks Etyczny, ***Code of Business Conduct*** (Kodeks Postepowania), w którym spólki okreslaja miedzy innymi zasady polityki prospolecznej, proekologicznej, kwestie ochrony praw czlowieka, polityke zatrudnienia. Wyzwaniem stojacym przed zarzadem jest zapewnienie, czy Kodeks Postepowania przedsiebiorstwa zostal efektywnie wdrozony, jest stale monitorowany i udoskonalany. Dlatego tez Komisja Europejska promuje przedsiebiorstwa, które przyjmuja i wdrazaja Kodeksy Postepowania (*Code of Business Conduct)*, opracowywane prze miedzynarodowe korporacje. Zdaniem Komisji Europejskiej Kodeks Postepowania powinien[5]:

- byc oparty na wytycznych Konwencji MOP, okreslonych w Deklaracji Podstawowych Zasad i Praw w Pracy z 1998 roku oraz wytycznych OECD dla ponadnarodowych przedsiebiorstw w zakresie partnerów spolecznych i ich interesariuszy;
- zawierac niezbedne mechanizmy do oceny i weryfikacji wdrozonego Kodeksu;
- wlaczac do dialogu na temat ksztaltu Kodeksu partnerów spolecznych i inne grupy interesariuszy, którzy wplywaja na dzialalnosc przedsiebiorstwa;

[5] Corporate Social Responsibility: A business contrubution to Sustainable Development, Communication from the Commission, COM(2002) 347 final, Brussels, 2th July 2002

- poszerzac doswiadczenia dobrych praktyk w europejskich przedsiebiorstwach.

Koncepcja spolecznej odpowiedzialnosci przedsiebiorstwa zaklada ponadto **swiadome zaangazowanie przedsiebiorstwa w dzialalnosc na rzecz ochrony srodowiska**.

Z przeprowadzonych badan wynika, iz **krajowe spólki gieldowe nie przywiazuja zbyt duzej uwagi do celowosci podawania informacji na temat podjetych dzialan w zakresie ochrony srodowiska**. Wynika to z jednej strony **z braku swiadomosci przedsiebiorstw w zakresie potencjalnych korzysci** jakie mogliby – zgodnie z zalozeniami koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego - uzyskac, na przyklad w wyniku pozytywnego odbioru przez interesariuszy podjetych dzialan na rzecz wspierania srodowiska naturalnego. Z badan przeprowadzonych przez Market and Opinion Research International (MORI) w ramach kampanii CSR Europe na próbie 12 tys. obywateli reprezentujacych 12 krajów wynika, iz okolo 70 proc. konsumentów podczas podejmowania decyzji o zakupie produktu lub uslugi uwzglednia stopien zaangazowania danego producenta w dzialalnosc prospoleczna i proekologiczna. Jednoczesnie co piaty badany konsument jest gotowy zaplacic wiecej za towar wytwarzany przez przedsiebiorstwo spolecznie odpowiedzialne.

Z drugiej strony, brak informacji na temat podejmowanych przez przedsiebiorstwa dzialan proekologicznych wynika z relatywnie niskich nakladów finansowych ponoszonych przez spólki na rzecz ochrony srodowiska.

Rysunek 1.1.3

Czy krajowe przedsiebiorstwa podaja do publicznej wiadomosci czy przestrzegaja branzowych/krajowych/miedzynarodowych regulacji w zakresie norm ochrony srodowiska oraz nazwiska osób lub departament odpowiedzialny za zarzadzanie srodowiskowe.

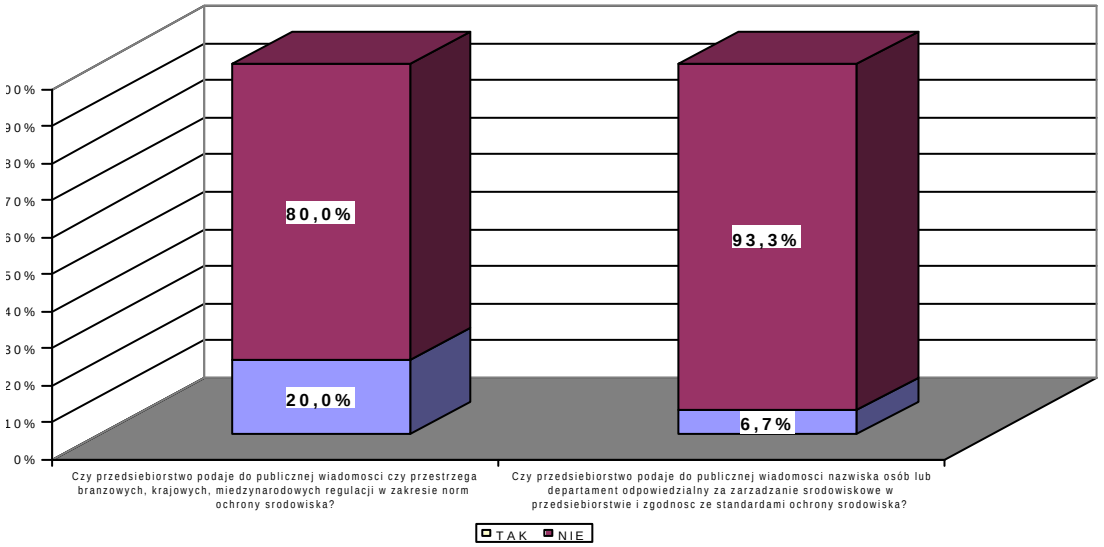

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

O niskim poziomie dzialalnosci proekologicznej w krajowych spólkach gieldowych swiadczy takze fakt, iz **jedynie 6,7 proc. przedsiebiorstw deklaruje utworzenie departamentów odpowiedzialnych za zarzadzanie srodowiskowe badz tez powolanie osób odpowiedzialnych konkretnie za dzialalnosc na rzecz ochrony srodowiska**.

Jednoczesnie w analizowanych spólkach nie obserwuje sie zainteresowania uwzglednianiem aspektów ochrony srodowiska do zarzadzania „lancuchem dostaw" *(supply chain management policy)*. Nalezy podkreslic, iz dzieki scislej wspólpracy z partnerami handlowymi, przedsiebiorstwa moga wyeliminowac problemy, obnizyc koszty i poprawic jakosc. W dluzszej perspektywie, skutkiem budowania wlasciwych relacji z partnerami handlowymi moga byc konkurencyjne ceny, odpowiednia jakosc i terminowe dostawy. Oczekuje sie, ze w ramach swojej odpowiedzialnosci spolecznej przedsiebiorstwa powinny dostarczac produkty i uslugi, których potrzebuja i chca konsumenci, w skuteczny, etycznie i srodowiskowo odpowiedzialny sposób[6].

Brak zainteresowania polityka proekologiczna i zarzadzaniem srodowiskowym w rodzimych przedsiebiorstwach potwierdza takze fakt, iz obecnie **nie przykladaja** one **jeszcze wagi do raportowania na temat wykorzystania energii i wody oraz w zakresie wykorzystania odpadów i zródel odnawialnych**. Informacji na temat wykorzystywanych zródel energii, podejmowanych inicjatyw w zakresie wykorzystania odnawialnych zródel energii czy tez lacznej emisji gazów nie mozna niestety znalezc ani na stronach internetowych krajowych spólek gieldowych ani tez w raportach rocznych.

Rozwój raportów spolecznych i ekologicznych jest coraz czesciej wspierany przez inicjatywy spoleczne i rzadowe. Nalezy oczekiwac, iz Zalecenia Komisji – przyjete 30 maja 2001 roku – dotyczace identyfikowania, oceniania i ujawniania informacji na temat kwestii ekologicznych w sprawozdaniach rocznych przedsiebiorstw, znacznie przyczynia sie do udostepniania waznych i porównywalnych informacji dotyczacych kwestii ekologicznych w UE[7].

[6] Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, Green Paper, COM(2001) 366 final, Brussels, 18.07.2001

[7] Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, Green Paper, COM(2001) 366 final, Brussels, 18.07.2001

Rysunek 1.1.4

Czy krajowe przedsiebiorstwa podaja do publicznej wiadomosci raporty na temat wykorzystania energii i wody oraz raporty w zakresie wykorzystania odpadów i zródel odnawialnych?

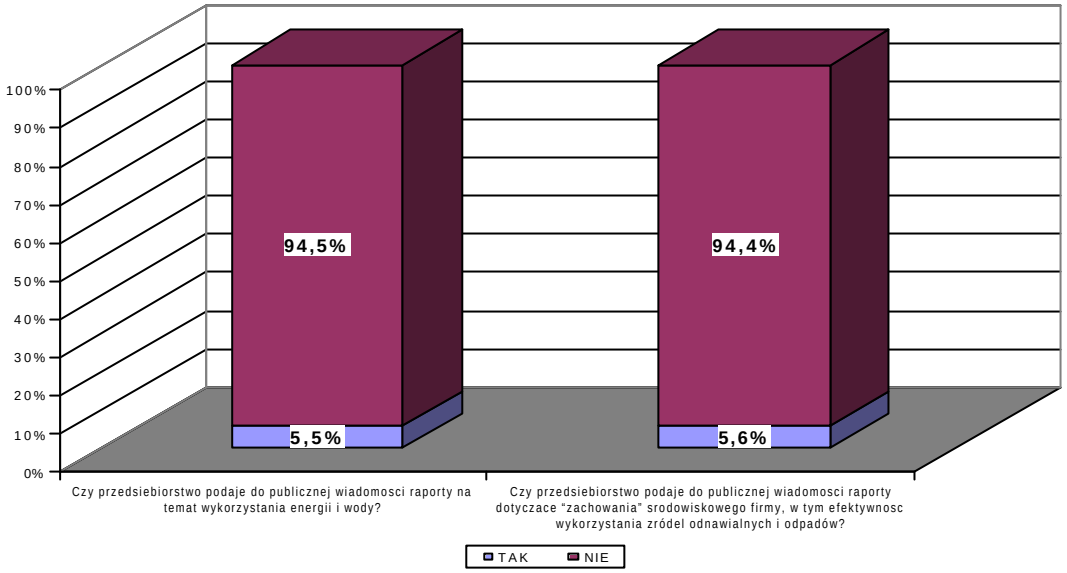

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Z badan przeprowadzonych przez KPMG[8] w 19 krajach swiata wynika, iz najwieksza wage do publikacji raportów (Health, safety and environmental report; social or sustainability report) zwiazanych z tematyka biznesu spolecznie odpowiedzialnego przywiazuja Japonczycy i Anglicy.

Rysunek 1.1.5

Corporate reporting wedlug krajów, Top 100 w 19 krajach (2002)

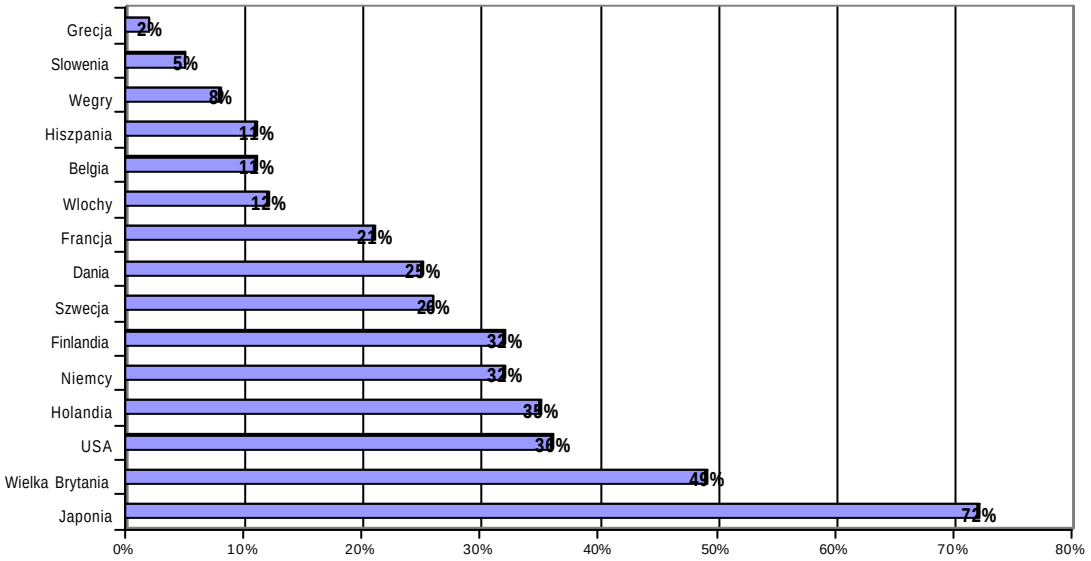

Zródlo: KPMG International Survey of Corporate Sustain ability Reporting 2002, June 2002,

[8] The KMPG International Survey of Corportate Sustainability Reporting 2002

Spoleczna odpowiedzialnosc przedsiebiorstw gieldowych w Polsce rozpatrywana byla takze pod katem **dzialalnosci na rzecz spolecznosci lokalnej, pracowników**. Z badan IBnGR wynika, iz informacje dotyczace mecenatu spolecznego lub sponsoringu spolecznego publikuje obecnie w Polsce okolo 15 proc. spólek gieldowych.

Rysunek 1.1.6

Czy krajowe przedsiebiorstwa podaja do publicznej wiadomosci raporty w zakresie mecenatu spolecznego / sponsoringu spolecznego oraz zasady polityki swiadczen pracowniczych i dzialania na rzecz doskonalenia zawodowego swoich pracowników?

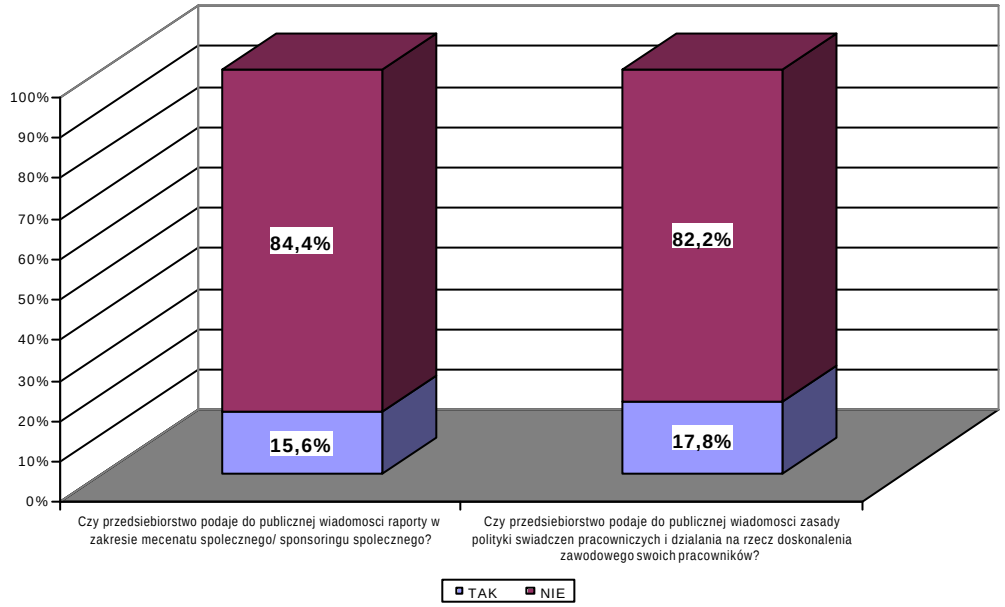

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Tylko nieco wyzszy odsetek przedsiebiorstw (17,8 proc.) podaje do publicznej wiadomosci informacje w zakresie podjetych dzialan na rzecz pracowników. Wsród informacji podawanych przez spólki najczesciej prezentowane sa dzialania podjete w zakresie rozwoju wewnetrznych programów rozwojów pracowników (12 proc.), kontynuowania przez nich ksztalcenia, natomiast organizacja programów sponsorskich dla pracowników (druzyna sportowa, gazetka pracownicza) zajmuje sie jedynie 6 proc. przedsiebiorstw.

Z uwagi na fakt, iz spoleczna odpowiedzialnosc biznesu obejmuje wiele kwestii i praktycznie wplywa na wszystkie dzialania przedsiebiorstwa, nalezy konsultowac z przedstawicielami pracowników kwestie strategii przedsiebiorstwa, planów, finansów – zgodnie ze wstepna wersja

Dyrektywy Komisji, która okresla ogólna metode informowania i konsultowania sie z pracownikami we Wspólnocie Europejskiej (COM(98)612)[9].

W krajowych spólkach **gieldowych nie praktykuje sie przekazywania informacji o prowadzonej polityce zatrudnieniowej**. Z badan wynika, iz tylko okolo 4 proc. podmiotów umieszcza na stronach internetowych zasady polityki zwiazkowej, praw pracowniczych, czy tez zasady standardów pracy.

Reasumujac, **poziom raportowania dotyczacy wdrozenia koncepcji spolecznie odpowiedzialnego przedsiebiorstwa w krajowych spólkach gieldowych nalezy uznac za relatywnie niski**. Na podstawie przeprowadzonych badan mozna natomiast stwierdzic, iz obserwuje sie, ze rodzime przedsiebiorstwa znacznie czesciej wlaczaja niektóre z elementów z idei spolecznej odpowiedzialnosci do swoich strategii biznesowych niz wdrazaja koncepcje jako calosc.

Nalezy podkreslic, iz przyszle czlonkostwo w Unii Europejskiej moze znacznie przyspieszyc proces wlaczania spolecznej odpowiedzialnosci do zasad funkcjonowania krajowych spólek gieldowych, z uwagi na wzrost konkurencji i presji ze strony przedsiebiorstw europejskich, jak równiez wzrostu swiadomosci i wrazliwosci konsumentów oraz spolecznosci lokalnych na aspekty prospoleczne i proekologiczne.

W tym miejscu warto zaznaczyc, iz **byc moze krajowe spólki gieldowe w duzo wiekszym stopniu sa zaangazowane w proces adaptacji koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego, ale o tym nie informuja szerokiej grupy odbiorców**. Nalezy pamietac, iz potencjalni inwestorzy, konsumenci podejmuja decyzje dotyczace zakupu walorów lub produktów przede wszystkim na podstawie ogólnie dostepnych informacji o przedsiebiorstwie i jego sytuacji. Mozna zatem stwierdzic, iz polityka informacyjna spólek gieldowych jest jednym z kluczowych elementów oceny przedsiebiorstwa i wplywa posrednio na jego wycena na rynku gieldowym.

[9] Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility, Green Paper, COM(2001) 366 final, Brussels, 18.07.2001

1.2. Biznes spolecznie odpowiedzialny (CSR) w polskim sektorze bankowym *(Blazej Lepczynski)*

1.2.1 Swiadomosc biznesu spolecznie odpowiedzialnego w polskim sektorze bankowym

Realizacja koncepcji wzrostu zrównowazonego nie jest mozliwa bez funkcjonowania stabilnego systemu bankowego. Banki w gospodarce spelniaja bowiem co najmniej kilka spolecznie odpowiedzialnych zadan zwiazanych z efektywna alokacja kapitalu i akumulacja oszczednosci w gospodarce.

W warunkach globalizacji i liberalizacji przeplywów kapitalowych nastepuje wzrost konkurencji na rynku pozyskiwania kapitalu. Konkurencja w coraz wiekszym stopniu ewoluuje w kierunku modelu konkurencji doskonalej.

Kapital migruje z obszarów, krajów, sektorów i przedsiebiorstw o nizszej stopie zwrotu do obszarów, krajów, sektorów i przedsiebiorstw o relatywnie wyzszych stopach. Swoboda migracji kapitalu ograniczona jest glównie reputacja oraz plynnoscia rynków i instytucji. Oceniajac reputacje rynków i instytucji inwestorzy w coraz wiekszym uwzgledniaja kryteria spoleczne, etyczne i ekologiczne.

W celu okreslenia poziomu swiadomosci w zakresie koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego w polskim sektorze bankowym przeprowadzono badania (w okresie wrzesien – pazdziernik 2003 roku), które objely 31 sposród 56 banków komercyjnych prowadzacych na koniec czerwca 2003 r. dzialalnosc operacyjna. Aktywa analizowanych banków stanowia ponad 90% aktywów sektora bankowego.

Wybrane do badan banki to przede wszystkim duze, sprywatyzowane banki krajowe z wiekszosciowym udzialem kapitalu zagranicznego. W badanej grupie znalazla sie równiez spora grupa banków ze 100% udzialem kapitalu zagranicznego oraz z przewaga kapitalu polskiego, a takze kontrolowane posrednio przez Skarb Panstwa.

Analize przeprowadzono w aspekcie ujawniania przez banki krajowe informacji na temat:

1. zasad corporate governance i standardów z zakresu rachunkowosci,
2. polityki w zakresie ochrony srodowiska,
3. polityki prospolecznej.

Wyniki badan opieraja sie o informacje dostepne na stronach internetowych (www) banków oraz w raportach rocznych umieszczanych w internecie. Warto w tym miejscu odnotowac, ze 38,5% banków nie umieszcza na swoich stronach internetowych raportów rocznych.

Ad 1.

Na podstawie przeprowadzonych badan mozna stwierdzic, ze:

- raporty na temat zgodnosci z obowiazujacym w Polsce Kodeksem Corporate Governance przedstawiaja tylko zobowiazane do tego banki gieldowe,
- okolo 80% banków ujawnia na swoich stronach internetowych szczegóły w zakresie wdrozonej struktury nadzoru korporacyjnego,
- tylko 40% banków podaje do publicznej wiadomosci informacje dotyczace praw akcjonariuszy,
- banki funkcjonujace w Polsce nie podaja z reguly do publicznej wiadomosci wdrozonych zasad „Kodeksu Postepowania" i Kodeksu Etycznego (Code of Business Conduct / Code of Ethics).

Analizujac dostepne informacje dotyczace szczególów w zakresie wdrozonej struktury nadzoru korporacyjnego nalezaloby przede wszystkim zwrócic uwage, ze (zob. rys. 1.2.1):

- stosunkowo czesto na stronach internetowych sa przez banki podawane szczególowe informacje na temat skladu i struktury zarzadu oraz skladu i struktury rady nadzorczej,
- bardzo rzadko banki podaja informacje na temat statusu niezaleznosci czlonków rady nadzorczej oraz istniejacych komitetów w radzie nadzorczej.
- zaden bank w Polsce nie przedstawia danych na temat osób odpowiedzialnych za wdrozenie i nadzór nad polityka w zakresie CSR.

Rysunek 1.2.1

Czy krajowe banki podaja do publicznej wiadomosci szczególowe informacje dotyczace struktury organów nadzorujacych?

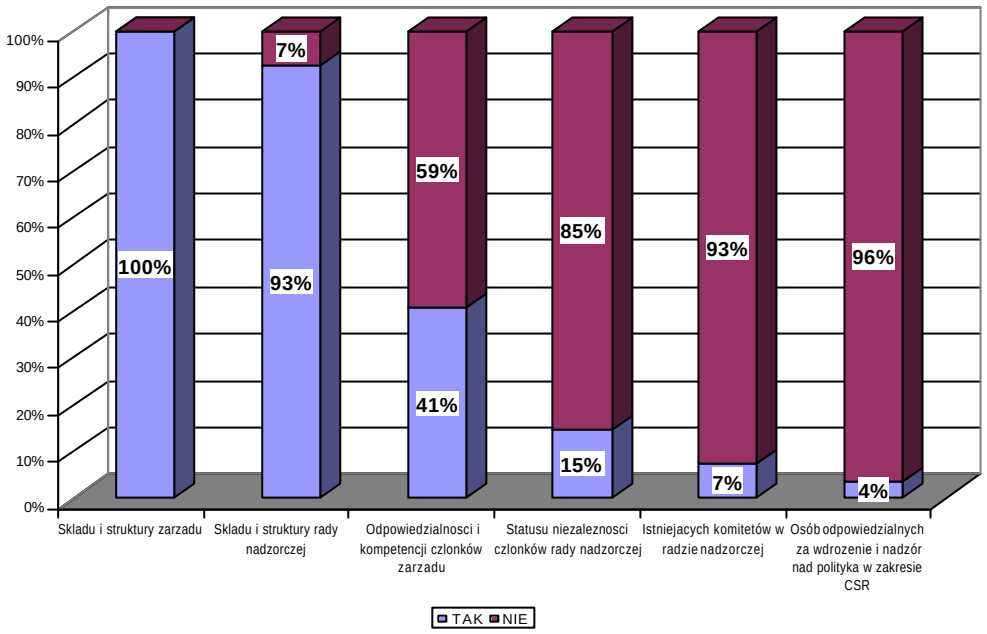

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Banki, które podaja informacje o prawach akcjonariuszy, praktycznie w wiekszosci ujawniaja wiadomosci na temat praw akcjonariuszy mniejszosciowych do wyrazania opinii i zglaszania wniosków do zarzadu, praw akcjonariuszy do wgladu do protokolów i raportów z poprzednich spotkan oraz informuja akcjonariuszy o przyszlych WZA, porzadku obrad.

Z przeprowadzonej analizy wynika, ze zaden bank funkcjonujacy w Polsce nie ujawnia publicznie wiadomosci o wdrozonych zasadach „Kodeksu Postepowania" i Kodeksu Etycznego (Code of Business Conduct / Code of Ethics). Na podstawie informacji zgromadzonych na stronach internetowych banków mozna zatem wnioskowac, ze banki nie maja opracowanych zasad postepowania na rzecz dzialalnosci etycznej i prospolecznej w dziedzinie ochrony srodowiska. Banki w raportach rocznych udostepnianych interesariuszom na stronach internetowych przedstawiaja czesto w zakresie corporate governance mniej informacji niz na stronach internetowych.

Trudno znalezc w raportach rocznych banków krajowych informacje na temat:

- odpowiedzialnosci i kompetencji czlonków zarzadu,
- statusu niezaleznosci czlonków rady nadzorczej,
- istniejacych komitetów w radzie nadzorczej.

Informacje z zakresu nadzoru korporacyjnego dostepne w raportach rocznych sprowadzaja sie do przedstawienia skladu i struktury zarzadu i rady nadzorczej.

Wyraznie wyzsza od innych grup banków wartoscia informacyjna w zakresie zasad corporate governance odznaczaja strony internetowe i raporty roczne dostepne on line nalezace do duzych banków krajowych kontrolowanych przez kapital zagraniczny. Duzo zastrzezen w zakresie informowania o nadzorze korporacyjnym budza strony internetowe banków, bedacych 100% wlasnoscia instytucji zagranicznych, na których trudno znalezc nawet raport roczny.

Polowa banków dzialajacych w Polsce podaje do publicznej wiadomosci dodatkowe i szczególowe informacje na temat audytu.

Sposród banków, które podaja do informacji publicznej dodatkowe i szczególowe informacje na temat audytu (zob. rys. 1.2.2), relatywnie najwiecej informuje o procedurach powolywania zewnetrznego audytora oraz na temat niezaleznosci audytorów zewnetrznych.

Praktycznie niedostepne na stronach internetowych banków dzialajacych w Polsce sa informacje dotyczace sprawozdania w zakresie wysokosci kosztów audytu i kosztów innych uslug swiadczonych przez audytora.

Rysunek 1.2.2

Czy krajowe banki podaja do publicznej wiadomosci dodatkowe i szczególowe informacje na temat audytu ?

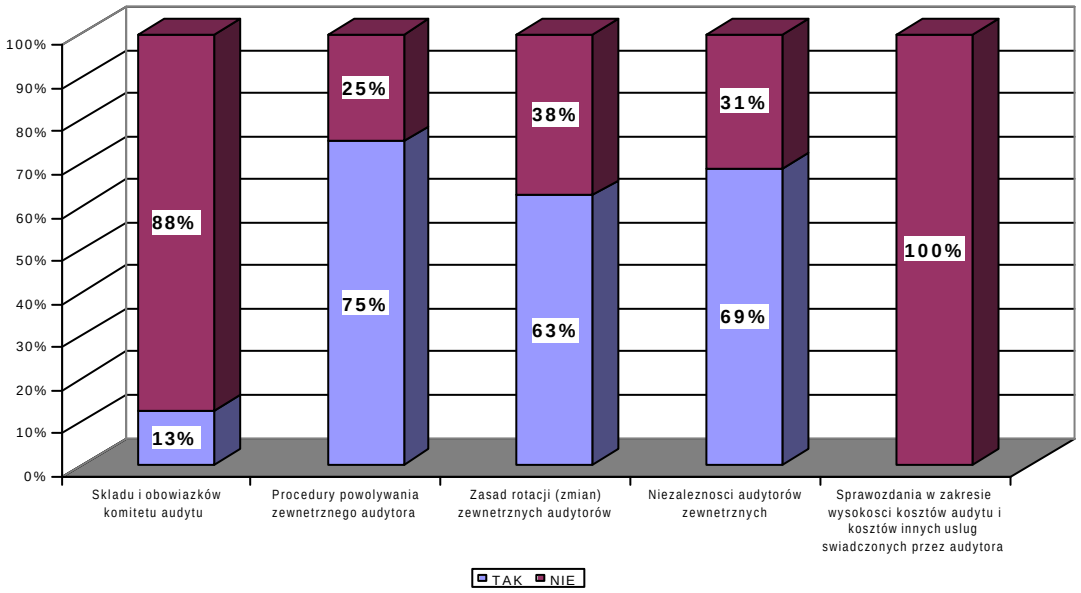

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Banki krajowe nie przedstawiaja sprawozdan w zakresie wysokosci kosztów audytu i kosztów innych uslug swiadczonych przez audytora. Niski poziom informacji na temat szczególów audytu jest szczególnie niepokojacy.

Ad 2.

Na stronach internetowych oraz w raportach rocznych banków funkcjonujacych w Polsce trudno znalezc informacje na temat polityki ochrony srodowiska prowadzonej w bankach.

Niski poziom swiadomosci banków w zakresie polityki ochrony srodowiska moze wynikac z faktu, ze dzialalnosc instytucji finansowych (w tym: banków) w niewielkim stopniu wplywa negatywnie na srodowisko naturalne. Jednak coraz wieksza wrazliwosc spoleczenstwa na problemy ochrony srodowiska powoduje, ze banki na swiecie zaczynaja wdrazac systemy zarzadzania srodowiskowego. Tego typu systemy zarzadzania powinny przyczyniac sie do poprawy relacji kosztów do dochodów w banku (cost/income ratio). Banki powinny wdrazac miedzy innymi programy efektywnego wykorzystywania energii, recyclingu, zminimalizowania marnotrawstwa (np. papieru) oraz edukacji pracowników, dostawców i klientów w zakresie zagrozen srodowiska naturalnego.

Banki moga w istotny sposób oddzialywac na ochrone srodowiska poprzez:

- dyscyplinowanie innych podmiotów gospodarczych (szczególnie przemyslowych),
- rozwój finansowania przedsiewziec proekologicznych,
- poprzez rozwój pasywnych uslug finansowych wspierajacych ochrone srodowiska.

Dyscyplinowanie innych podmiotów gospodarczych w zakresie ochrony srodowiska powinno polegac na stosowaniu w polityce kredytowej kryteriów ekologicznych.

W Polsce swoje osiagniecia w dziedzinie ekologii i ochrony srodowiska prezentuje tylko jeden bank w Polsce – Bank Ochrony Srodowiska SA. Wydaje on Raport Ekologiczny BOS SA, w którym przedstawia dzialalnosc sluzaca ochronie srodowiska i instrumenty z tego zakresu oferowane naszym klientom[10]. Jest on spelnieniem zobowiazan sygnatariusza Deklaracji ONZ „Bankowosc a Srodowisko" do informowania opinii publicznej o podejmowanych dzialaniach i ich efektach[11].

Ad 3.

Na podstawie przeprowadzonych badan mozna stwierdzic, ze:

[10] Raport Ekologiczny, Bank Ochrony Srodowiska SA, Warszawa 2002, s. 1.

- zaden z banków nie podaje do publicznej wiadomosci informacji dotyczacych zgodnosci z branzowymi, krajowymi i miedzynarodowymi zasadami w zakresie ochrony praw czlowieka i standardów pracy,
- 65% analizowanych banków podaje do publicznej wiadomosci raporty w zakresie mecenatu spolecznego/ sponsoringu spolecznego,
- 23% instytucji bankowych informuje w sposób publiczny o zasadach polityki swiadczen pracowniczych i dzialaniach na rzecz doskonalenia zawodowego swoich pracowników,
- 13% banków ujawnia stosowane zasady polityki BHP (wewnetrznych wytycznych w zakresie BHP oraz uszkodzen i wypadków przy pracy),
- zaden bank na stronach internetowych nie ujawnia zasad swojej polityki zatrudnieniowej (zasad równouprawnienia kobiet i mezczyzn, polityki zwiazkowej, polityki praw pracowniczych oraz zasad standardów pracy).

Przeprowadzona analiza poziomu swiadomosci w zakresie spolecznej odpowiedzialnosci biznesu w bankach krajowych pozwala stwierdzic, ze:

- banki podaja do publicznej wiadomosci przede wszystkim informacje na temat wdrozonych zasad nadzoru korporacyjnego, co w glównej mierze wynika z obowiazku nalozonego przez GPW na banki o statusie spólki publicznej,
- szczególnie niski jest zakres ujawnianych informacji w zakresie polityki ochrony srodowiska i polityki prospolecznej.

1.2.2 Wplyw koncepcji CSR na decyzje kredytowe – potencjalne konsekwencje dla banków

Wsród ryzyk bankowych istotna role odgrywa ryzyko kredytowe, które dotyczy mozliwosci zaistnienia sytuacji, w której kredytobiorca nie bedzie chcial lub nie bedzie mógl wywiazac sie z zobowiazania zaplaty odsetek i splaty rat kapitalowych[12].

Nadmierne ryzyko kredytowe i zle zarzadzanie portfelem kredytowym stanowi najczestsza przyczyne upadlosci banków. Na ten fakt wskazuje historia kryzysów bankowych oraz indywidualnych przypadków upadlosci banków.

[11] Tamze, s. 1.
[12] Por. D. R. Fraser, L. M. Lyn, Ocena wyników dzialalnosci banku komercyjnego, Zwiazek Banków Polskich, Warszawa 1996, s. 30.

W zwiazku z ryzykiem kredytowym i ewentualnym powstaniem tzw. trudnego kredytu banki ponosza potrójne konsekwencje kosztowe:

- koszt zwiazany z niesplacona czescia kredytu,
- koszt utrzymywania rezerw celowych,
- konsekwencje podatkowe, w przypadku, gdy rezerwy celowe nie zostana uznane jako koszt uzyskania przychodów[13].

Nadmierne ryzyko kredytowe w konsekwencji moze doprowadzic do obnizenia jakosci portfela kredytowego, pogorszenia sie wyników finansowych banku i rentownosci, a w efekcie do spadku wartosci banku dla akcjonariuszy.

W warunkach wzrostu znaczenia idei spolecznej odpowiedzialnosci przedsiebiorstwa, banki powinny w najblizszych latach w zarzadzaniu ryzykiem kredytowym coraz wieksza role przywiazywac do kryteriów spolecznych, etycznych, a zwlaszcza ekologicznych.

Kredytowe ryzyko ekologiczne oznacza mozliwosc powstania sytuacji, w której kredytobiorca nie bedzie mógl dokonywac splat rat kapitalowych i odsetek w wyniku problemów ekologicznych.

Czynniki wywolujace kredytowe ryzyko ekologiczne mozna podzielic na dwie zasadnicze grupy:

- zewnetrzne (niezalezne od banku, zwiazane ze zmiana sytuacji kredytobiorcy),
- wewnetrzne (zalezne od jakosci podejmowanych w banku decyzji).

Do pierwszej grupy czynników wywolujacych ekologiczne ryzyko kredytowe mozna by zaliczyc:

- zaostrzenie prawodawstwa w zakresie ochrony srodowiska i coraz bardziej rygorystyczne jego przestrzeganie,
- wzrost kosztów w zwiazku z utylizacja i skladowaniem odpadów,
- wzrost oplat za emisje zanieczyszczen do powietrza, wód i ziemi,
- ucieczke konsumentów od produktów postrzeganych jako zagrazajace srodowisku naturalnemu,
- zakladowe katastrofy ekologiczne.

[13] L. Pawlowicz, Restrukturyzacja przedsiebiorstwa w sytuacji kryzysowej, w: pracy zbiorowej pod redakcja R. Wierzby, Studium bankowosci, tom II, Gdanska Akademia Bankowa, s. 127.

Wewnetrzne czynniki sa zwiazane z istnieniem potencjalnego niebezpieczenstwa zlej oceny ekologicznego ryzyka kredytowego, które moze sie wiazac z niska jakoscia podejmowanych w banku decyzji.

Negatywne skutki dla banków zwiazane z kredytowym ryzykiem ekologicznym moga sie wiazac z pogorszeniem sie jakosci:

- portfela kredytowego,
- zabezpieczen.

Banki powinny przede wszystkim unikac ryzyka ekologicznego. Polegaloby to przede wszystkim na unikaniu sektorów, branz oraz klientów o nadmiernym kredytowym ryzyku ekologicznym[14]. W tym celu nalezaloby stworzyc w bankach wewnetrzne normy ostroznosciowe o charakterze proekologicznym oraz opracowac procedury kredytowe, które uwzglednialyby:

- ekologiczne aspekty w badaniu zdolnosci kredytowej potencjalnych kredytobiorców,
- ekologiczne aspekty zabezpieczen kredytowych,
- wymiane informacji na tematy ekologiczne z klientami,
- monitoring ryzyka ekologicznego kredytobiorców.

Z przeprowadzonej analizy swiadomosci i poziomu wdrozenia zasad CSR mozna wnioskowac, ze w bankach dzialajacych w Polsce kryteria etyczne, spoleczne, a zwlaszcza ekologiczne moga jeszcze nie odgrywac wiekszej roli w zarzadzaniu bankiem i ryzykiem kredytowym.

Istnieje zatem w polskim sektorze bankowym potrzeba zwrócenia wiekszej uwagi w polityce kredytowej banków na kryteria prospoleczne i proekologiczne.

[14] G. Borys, Ryzyko ekologiczne w dzialalnosci banku, Biblioteka Menedzera i Bankowca, Warszawa 2000, s. 67.

1.3. Biznes spolecznie odpowiedzialny (CSR) w krajowym sektorze funduszy inwestycyjnych (Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych) i funduszy emerytalnych (Powszechnych Towarzystw Emerytalnych) - *(dr Piotr Pisarewicz)*

Badania przeprowadzone zostaly na próbie dzialajacych w Polsce Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych (16) oraz Powszechnych Towarzystw Emerytalnych (16) w okresie sierpien – pazdziernik 2003 roku. Analiza przeprowadzona na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych spólek zarzadzajacych funduszami inwestycyjnymi oraz funduszami emerytalnymi (dalej: funduszy) utwierdza w przekonaniu, iz strony róznia sie nie tylko forma graficzna, przejrzystoscia i czytelnoscia serwisów ale takze zawartoscia. Badaniu poddano równiez zamieszczone na stronach www. „raporty roczne" analizowanych podmiotów.

Na wstepie nalezy zaznaczyc, ze zarówno spólki zarzadzajace (PTE, TFI) jak i fundusze przez nie zarzadzane maja w Polsce bardzo rygorystyczne normy prawne regulujace ich funkcjonowanie (Ustawa o funduszach inwestycyjnych z dnia 28 sierpnia 1997 r, Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych). Oba akty prawne zawieraja wiele zapisów lub delegacji do aktów wykonawczych, kladacych nacisk na jakosc i zakres przekazywanych informacji zarówno przez spólki zarzadzajace jak i same fundusze. Sektor funduszy emerytalnych i inwestycyjnych jest wiec w naszym kraju relatywnie dobrze regulowany, co rzutuje na wysoki stopien jego bezpieczenstwa. W tym kontekscie nalezy przyjrzec sie niniejszej analizie skoncentrowanej na „nieobowiazkowym" raportowaniu przez PTE i TFI, w zakresie regul Social Responsibility Business oraz Corporate Governance.

Oba rodzaje podmiotów na swoich stronach www w zasadzie nie publikuja raportów na temat zgodnosci z przyjetymi normami Kodeksu Corporate Governance, podobnie jak danych z zakresu ochrony srodowiska. Niemal we wszystkich przypadkach zamieszczane informacje dotycza glównie oferowanych produktów, cen jednostek uczestnictwa (jednostek rozrachunkowych) oraz innych informacji kierowanych do klientów.

Wykres 1.3.1

PTE i TFI podajace do publicznej wiadomosci raporty na temat zgodnosci z przyjetymi normami Kodeksu Corporate Governance

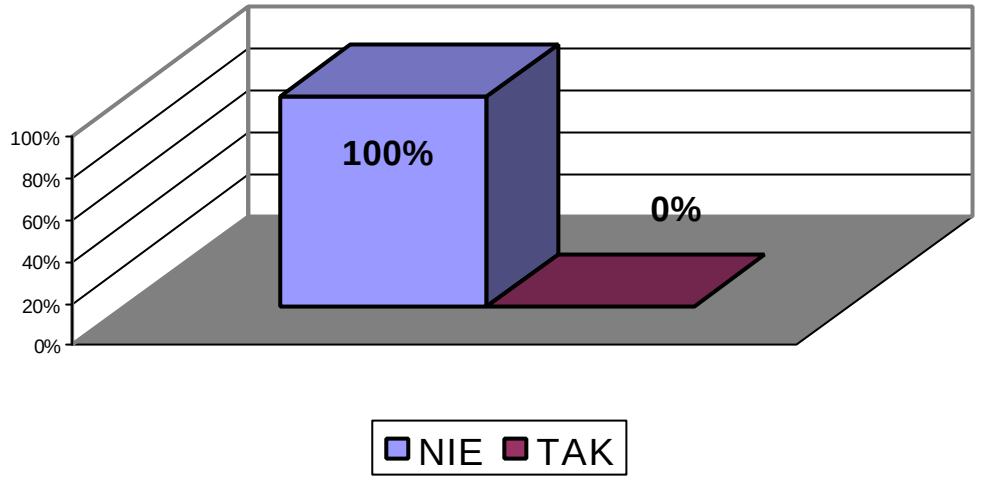

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

W dzialach informacyjnych dotyczacych zatrudnienia nie ma w wiekszosci przypadków danych odnosnie polityki swiadczen, zasad BHP, standardów pracy itp. Pewnym wyjatkiem jest tutaj towarzystwo emerytalne Ergo Hestia, które na swojej stronie udostepnia krótkie informacje na temat programów szkolen i kariery zawodowej w firmie.

Wykres 1.3.2

PTE informujace o planach szkolen pracowniczych

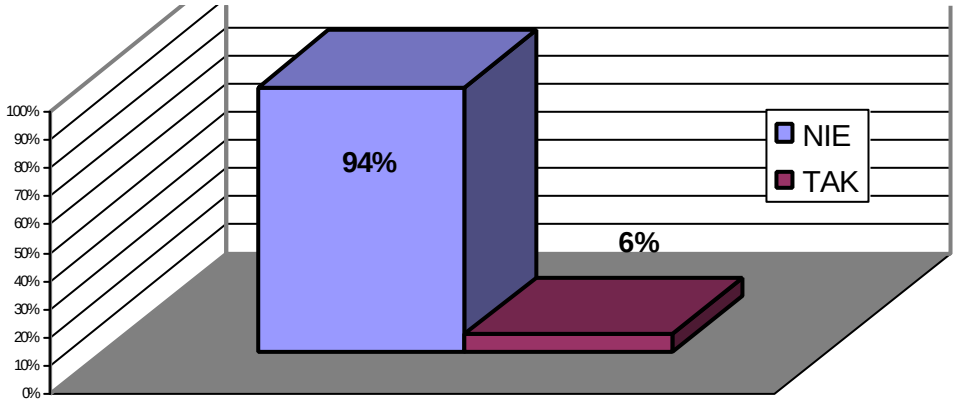

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Zaden z funduszy emerytalnych i inwestycyjnych nie podal bezposrednich informacji dotyczacych problematyki bezposrednio zwiazanej z biznesem spolecznie odpowiedzialnym w mysl regul rozpropagowanych na miedzynarodowych rynkach.

W tym miejscu mozna wskazac przyklad z rodzimego rynku funduszy emerytalnych. Wlascicielem akcji jednego z funduszy jest Episkopat Polski co oznacza, iz fundusz moze preferowac i inwestowac aktywa w spolecznie odpowiedzialne przedsiewziecia. W trakcie akwizycji i akcji reklamowych po utworzeniu funduszu ten aspekt byl zreszta znaczaco akcentowany – w chwili obecnej nieco mniej.

Wszystkie fundusze dzialaja za zgoda KPWiG / KNUiFE oraz podaja do publicznej wiadomosci wyniki finansowe, statuty oraz prospekty. Jest to zwiazane z wymogami informacyjnymi zawartymi w aktach prawnych regulujacych oba rodzaje podmiotów (ustawa o funduszach inwestycyjnych, ustawa o funduszach emerytalnych). Zakres regulacji zawarty w obu aktach prawnych wydaje sie byc wystarczajacy aby organy nadzoru, klienci i podmioty kooperujace w sposób klarowny uzyskiwali wszystkie niezbedne informacje.

Wiekszosc funduszy emerytalnych oraz inwestycyjnych na stronach www, publikuje informacje na temat czlonków zarzadu oraz nieco rzadziej na temat skladu rady nadzorczej. Zakres ich odpowiedzialnosci podawany jest dosc pobieznie lub najczesciej brakuje takich informacji. Dane dotyczace skladu akcjonariuszy nie zawieraja ich szczególowych praw. Najprawdopodobniej wynika to z faktu, iz wprost wyplywaja one z uregulowan sformulowanych w KSH i fundusze nie widza potrzeby ich opisywania na dostepnych dla kazdego stronach internetowych. Kwestie powyzsze równiez regulowane sa w statutach, które zawieraja stosowne zapisy dotyczace omawianych kwestii.

Wykres 1.3.3

PTE podajace informacje o czlonkach zarzadu

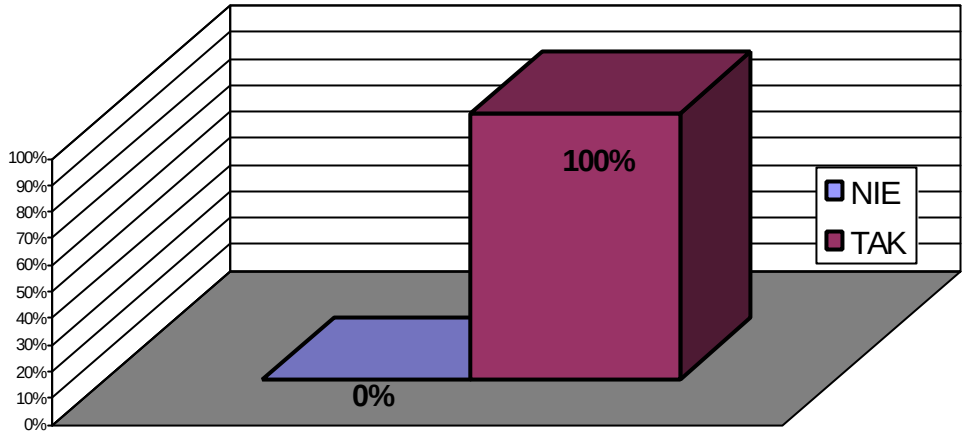

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Wykres 1.3.4.

TFI podajace informacje o czlonkach zarzadu

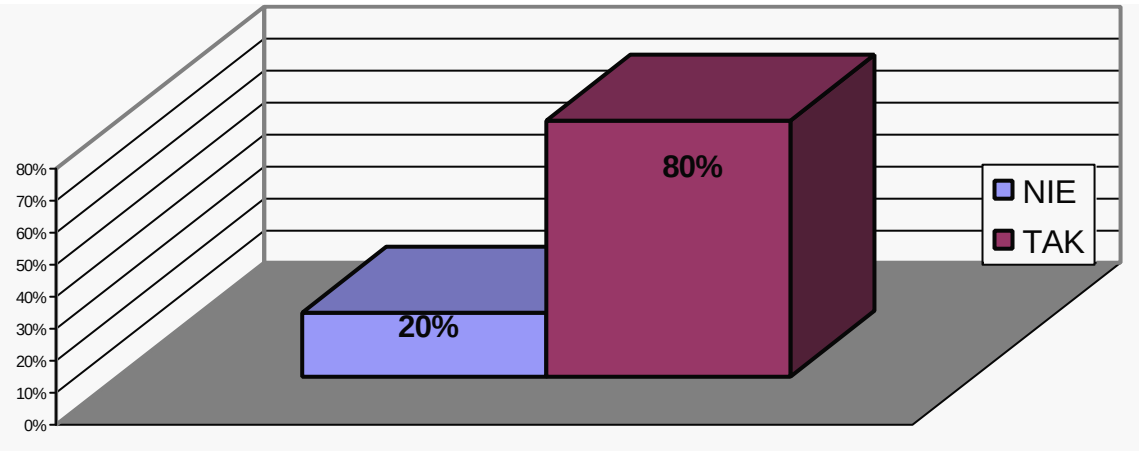

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Dosyc charakterystyczny wydaje sie brak szczególowych danych na temat zewnetrznych audytorów, którzy weryfikuja sprawozdania finansowe. Informacje które sporadycznie sie pojawiaja, sa niestety dosc pobiezne.

Mozna zalozyc, ze niektóre z funduszy bedace czescia wiekszych grup finansowych stosuja zasady Corporate Governance nie wspominajac o tym na swoich stronach internetowych. Jako przyklad moze sluzyc Arka TFI SA, którego akcjonariuszem jest BZ WBK S.A. Na podstawie regul stosowanych przez bank mozna domniemywac, iz Arka stosuje zasady Corporate Governance. Prace rady nadzorczej wspierane sa przez dzialalnosc tzw. „komitetów" w których sklad wchodza zarówno czlonkowie rady jak i osoby spoza jej skladu skierowane do

wykonywania zadan eksperckich i analitycznych. Tego typu rozwiazanie w znacznym stopniu usprawnia dzialalnosc rady a zarazem zwieksza skutecznosc realizowanych przez nia zadan nadzorczych. Mozna zatem domniemywac, iz Arka TFI bedaca czescia grupy bankowej równiez zaimplementowala sprawdzone mechanizmy zwiekszajace efektywnosc nadzoru wlascielskiego.

Wykres 1.3.5

TFI podajace do publicznej wiadomosci szczególowe informacje dotyczace skladu i struktury rady nadzorczej

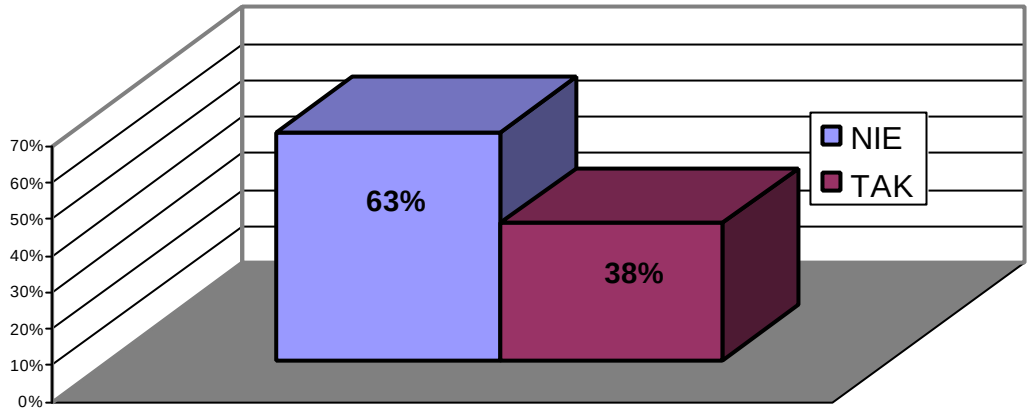

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Wykres 1.3.6

PTE podajace do publicznej wiadomosci szczególowe informacje dotyczace skladu i struktury rady nadzorczej

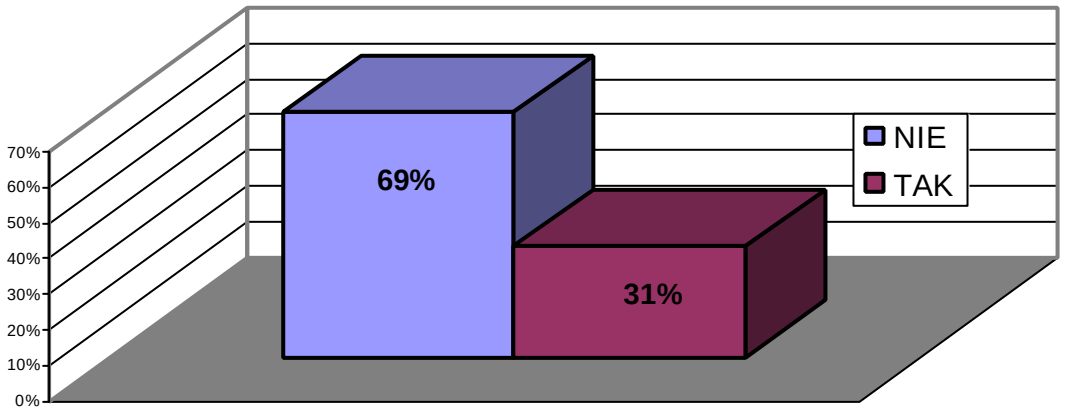

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Nalezaloby zadac nastepujace pytanie: „jakie moga byc konsekwencje braku wdrozenia przez TFI oraz PTE koncepcji biznesu spolecznie odpowiedzialnego"? Czy wdrozenie tych zasad moze cos zmienic w zakresie ich funkcjonowania?

Wydaje sie, ze moga one miec wplyw od nieco innej strony i odegrac znaczaca role w upowszechnieniu tych zasad (szczególnie CG) wsród spólek, które potencjalnie moga znalezc sie w ich portfelach inwestycyjnych, pod warunkiem przestrzegania omawianych norm.

Jak wskazuja doswiadczenia rynków rozwinietych, stosowanie zasad etyki w biznesie jest dla spólek oplacalne. Na rynkach miedzynarodowych róznica w wycenie akcji spólek stosujacych w praktyce zasady „Corporate Governance" w porównaniu do pozostalych, które ich nie wdrozyly, wynosi czesto kilkanascie lub nawet kilkadziesiat procent. Naturalnym wiec wydaje sie fakt, iz inwestorzy instytucjonalni sa sklonni do lokowania swych aktywów w papierach wartosciowych emitowanych przez spólki stosujace powyzsze reguly.

Rzecz jasna ma to takze praktyczne implikacje dla samych spólek, które w latwiejszy sposób plasuja nowe emisje akcji badz obligacji na rynkach finansowych.

Obserwujac tego typu tendencje nalezy domniemywac, ze z biegiem czasu wprowadzenie zasad corporate governance moze byc coraz bardziej istotne i oplacalne dla samych TFI oraz PTE. Powinny one budowac swoja pozycje glównie na zaufaniu zdobytym wsród swoich klientów oraz efektywnosci w zakresie pomnazania powierzonych im srodków. Gdy inwestor podejmuje decyzje o zakupie akcji, obligacji lub innych papierów wartosciowych kieruje sie glównie parametrami które podaje sama spólka, rynek lub analitycy. Tak wiec podejmujacy decyzje inwestycyjne bazuja na informacjach uzyskanych z otoczenia ekonomicznego.

Zdarzaja sie jednak przypadki gdy nawet na dobrze regulowanych rynkach, do których niewatpliwie nalezy rynek amerykanski, wystepuja przypadki lamania regul etycznych i prawnych. Negatywnym przykladem moze byc koncern energetyczny Enron, który dzieki zabiegom majacym na celu ukrycie rzeczywistej kondycji finansowej przez dlugi okres kreowal wizerunek dobrze prosperujacej korporacji. Niestety inwestorzy dowiedzieli sie o tym w momencie w którym nie byli w stanie odzyskac ulokowanych srodków.

Dotychczas w naszym kraju nie bylo sytuacji zblizonej do Enronu lub WorldComu, jednak od czasu do czasu pojawiaja sie informacje o nieuczciwych praktykach stosowanych przez niektóre spólki lub ich wladze. Ukrywanie informacji majacych bezposredni wplyw na wycene rynkowa

przedsiebiorstwa nie moze miec miejsca na rynku, który pragnie byc uznanym za dobrze zorganizowany i bezpieczny. Rzecz jasna nie da sie wyeliminowac wszystkich przypadków, których przyczyna sa nieuczciwe praktyki stosowane przez spólki.

Niewatpliwie wdrozenie zasad biznesu spolecznie odpowiedzialnego oraz zasad Corporate Governance (równiez pod wplywem wymagajacych tego inwestorów instytucjonalnych takich jak fundusze inwestycyjne zarzadzane przez TFI czy emerytalne zarzadzane przez PTE) moze w znacznym stopniu zmniejszyc prawdopodobienstwo wystapienia podobnych zdarzen w przyszlosci.

Wykres 1.3.7

TFI oraz PTE podajace do publicznej wiadomosci informacje dotyczace zasad polityki inwestycyjnej zgodnych z zasadami biznesu spolecznie odpowiedzialnego

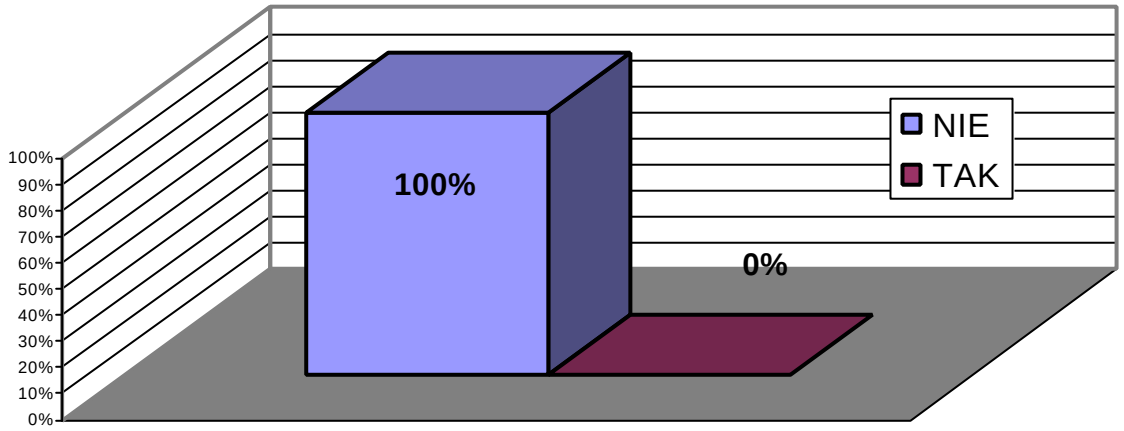

Zródlo: Opracowanie wlasne na podstawie badan przeprowadzonych w Instytucie Badan nad Gospodarka Rynkowa.

Korzysci plynace z tego tytulu dla dzialajacych w naszym kraju TFI i OFE moga byc bardzo znaczace. Nalezy pamietac, ze oba rodzaje funduszy lokuja znaczna czesc swoich aktywów w papiery wartosciowe dopuszczone do publicznego obrotu. W momencie gdy wystapi nagly spadek notowan jednej ze spólek spowodowany nieprawidlowym zarzadzaniem lub

malwersacjami, w sposób posredni straca na tym klienci którzy powierzyli swe srodki tym instytucjom. Tak wiec szybka i kompleksowa implementacja wlasciwych regul postepowania zmniejsza to ryzyko zwiekszajac jednoczesnie bezpieczenstwo lokowanych srodków.

W naszym kraju systematycznie wzrasta swiadomosc tego faktu. Wiele srodowisk daje wyrazne sygnaly by rodzime podmioty gospodarcze zaczely równac do najwyzszych standardów swiatowych. Przejawem tego sa równiez glosy dotyczace wprost norm etycznych oraz regul „biznesu spolecznie odpowiedzialnego".

Analizujac rozwój miedzynarodowych firm, mozna czesto zauwazyc, iz spólki i korporacje które chca osiagnac stabilny i dlugookresowy sukces, powinny uwzglednic w swych dzialaniach jednoczesnie aspekty ekonomiczne, etyczne i ekologiczne. Firmy, które chca zajac znaczaca pozycje na rynku musza podazac droga zrównowazonego rozwoju. By ta strategia byla skuteczna, powinna obejmowac w równym stopniu wymiar ekonomiczny, ekologiczny i spoleczny. Odpowiednim rozwiazaniem powinno byc poszukiwanie kierunków dzialalnosci, które sa jednoczesnie: spolecznie odpowiedzialne, ekologicznie przyjazne i ekonomicznie wartosciowe.

Jest to niewatpliwym wyzwaniem dla rodzimych instytucji finansowych, takich jak TFI oraz PTE. Chcac podazac droga zrównowazonego rozwoju oraz budowania i utrzymania dotychczas zbudowanego zaufania, niewatpliwie powinny rozwazyc zasadnosc wdrozenia zasad CSR, czyli biznesu spolecznie odpowiedzialnego. Swiadomosc spoleczna konsumentów i klientów systematycznie sie zmienia. Podlega ona równiez zasadniczym zmianom wsród kadry zarzadzajacej sektora finansowego. Moze to miec glebokie implikacje praktyczne. Sukcesywne wprowadzanie wysokiej kultury zarzadzania obejmujacej m.in. wdrozenie szczególowych zasad odpowiedzialnosci spolecznej i ekologicznej, moze prowadzic wprost do zwiekszenia efektywnosci procesów inwestycyjnych, wzrostu konkurencyjnosci, poziomu motywacji pracowników itp. Nastepstwem tych czynników moze byc utrzymanie dotychczasowych oraz pozyskanie nowych klientów, co rzecz jasna jest jednym z glównych czynników wzrostu efektywnosci ekonomicznej prowadzonej dzialalnosci.

Brak wdrozenia zasad CSR moze stopniowo prowadzic do „spychania firmy na margines" przez konkurentów, którzy wczesniej juz takie rozwiazania wprowadzili.

Wydaje sie, ze wraz z rozwojem swiadomosci klientów i inwestorów juz same okreslenia jak: „biznes spolecznie odpowiedzialny", zgodnosc z etyka, uczciwosc itp. beda nabieraly nowego wymiaru.

Dzis w naszym kraju w swietle wielu naduzyc, zwiazanych z nakladaniem sie zycia politycznego oraz gospodarczego wiekszosc spoleczenstwa oczekuje rozwiazan, które wprowadza w tym zakresie lad i porzadek. Nadmiar ingerencji polityki w gospodarke powaznie ograniczylo zaufanie spoleczenstwa. Odpowiedzia na powyzszy problem moze byc wdrozenie zasad i regul CSR nie tylko wsród analizowanych spólek zarzadzajacych funduszami emerytalnymi i inwestycyjnymi ale takze dla wszystkich podmiotów gospodarczych

Reasumujac czesc badawcza w zakresie towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz powszechnych towarzystw emerytalnych:

- Dane na stronach www bywaja czesto aktualizowane, badz zmieniane - zakres informacji zmienia sie na biezaco, zwlaszcza w zakresie parametrów bezposrednio zwiazanych z polityka inwestycyjna. Klienci obu rodzajów funduszy moga na bazie uzyskanych informacji w prosty sposób uzyskac dane niezbedne do podjecia decyzji o utrzymaniu badz zmianie podmiotu zarzadzajacego ich srodkami.
- W zakresie wdrozenia zasad biznesu spolecznie odpowiedzialnego rodzime fundusze niewatpliwie musza przebyc jeszcze relatywnie dluga droge. Byc moze niektóre (nie informujac o tym) podjely juz prace nad ich implementacja. Pelne ich wprowadzenie z pewnoscia przyczyni sie do przejrzystosci prowadzonych inwestycji oraz w konsekwencji zwiekszy bezpieczenstwo powierzanych im srodków. Ponadto wydaje sie, ze jako inwestorzy instytucjonalni moga odegrac znaczaca role w przyspieszeniu tempa wprowadzania norm na rynku spólek dopuszczonych do publicznego obrotu.